

Dan miru

Po štiriletnem vojskovanju so dne 11. novembra 1918. narodi prenehali se medsebojno ubijati in preganjati. To je svetel dan v zgodovini našega stoletja, ker so na ta dan prenehale vse strahote, ki se pojavljajo ob vsaki vojni. To je bil dan radosti za milijone bojevnikov in njihovih družin, ker je takrat zasijala nada, da se povrnejo vojaki in ujetniki na svoje domove, k svojim milim in dragim. Zopet se je začelo vsakdanje delo in mirno življenje. Na ta dan so zazvonili zvonovi hvalečnosti v vseh cerkvah in besede zahvalnosti so kipele k Vsemogočnemu za veliko milost, ki jo je poslal ta dan na zemljo.

Vojne so nesreča za narode in države, vendar so se kljub temu čestokrat vojskovali v preteklosti. Zgodovina sveta je polna krvavega bojevanja, ki je narodom prinašalo toliko bede, da si je ne moremo predočevati, niti je ne more opisati pero. Kakor so bile vojne pogoste, tako je bilo v zgodovini tudi mnogo dela in napore, da bi se vojne ublaževale, preprečevale in onemogočevale. Filozofi, pesniki, učenjaki in državniki so vlagali svoje plemenite napore za ustvarjanje pogojev trajnega miru. Tudi sodobna družba deluje na razne načine, da ne bo več vojne. Bodoče vojne bi bile še huje in strašnejše od preteklih. Za mirom stremi danes ves svet. V dobi miru se krepe narodi in države, dvigajo svojo ekonomsko moč, vzgajajo sistematično svojo mladino in tako pripravljajo lepše življenje in blagostanje svojim državljanom.

Dandanes države ne morejo živeti same zase, najmanj v neprijateljstvu z drugimi državami. Narodom je treba sporazumne in složne dela, prenehati morajo s mislijo osvajanja tuje zemlje in izkoriščevanja drugih plemen in ver. Treba je, da se vsi ljudje med seboj spoštujejo in da drug drugega seznanjajo s svojimi mislimi, željami in potrebami. Ljubimo svojo domovino in smo vedno pripravljeni žrtvovati vse za njen obstanek in delati za njen razvoj in napredek. Ne smemo pa pozabiti, da tudi drugi narodi sličejo ljubijo svojo domovino. Narodi cenijo svoje sposobnosti in vrline, se ponašajo s svojimi deli svoje preteklosti in s svojimi velikimi sinovi. Vsak narod se mora zavesti, da imajo tudi drugi narodi svojo zgodovino in svoje sposobnosti, zato se opirajo druga na drugo in si med seboj pomagajo. Narodi naj se družijo v borbi proti skupnim neprijateljem: nevednosti, predsodkom, boleznim. Pomagajo naj si med seboj v elementarnih nesrečah in naj se borijo ramo ob ramo za pogoje boljšega življenja. S sodelovanjem naj se razvije med narodi zaupanje, solidarnost in ljubezen. S spoznavanjem in skupnim prizadevanjem, ki je usmerjeno istemu cilju, hočemo prenehati s mislijo na osvajanje tujega, opustiti misel po osveti in podpirati medsebojno razumevanje in sodelovanje, ki naj zagotovi mir. Ko bode mir zagotovljen, se ne bodo narodi samo kulturno razvijali, ampak se bode večala tudi sreča že v tem, da se ne bodo tresli pred bodočo vojno. Spori med narodi in državami, ki se ne morejo poravnati sporazumno, naj se rešavajo na sodišču, kakor se rešavajo spori med posamezniki.

Liga narodov, ki je bila ustanovljena po vojni in ima svoj sedež v Ženevi, ima za svojo nalogo, da zbližuje narode, da omogočuje njih sodelovanje in da rešuje spore.

Na dan miru 11. novembra je treba, da mislimo o tem, kolika sreča bi bila za ves svet, ako bi med narodi vladala ljubezen in sloga, kakor vlada med člani dobre družine. Potrebno je, da na ta dan zablisi v vseh nas želja, naj ne bode nikdar več vojne, kakor so 11. novembra 1918. vzdrtela srca od radosti med milijoni ljudi, ki so doznali, da je končana svetovna vojna.

Člani pomladka imajo v svojem programu, da se spoznavajo z deo iz drugih kra-

jev, drugih mest in drugih držav, da bi na ta način postali otroci vsega sveta med seboj prijatelji in bratje. Naši člani si dopisujejo in izmenjujejo darove z drugimi otroki, da bi se tako razvila med njimi čustva bratstva in ljubezni. Današnja deca in jutrišnji državljani, vzgojeni v tej medsebojni ljubezni, nočejo dovoliti, da se razvnamejo vojne strasti med ljudmi, državami in narodi.

Naši člani Pomladka naj sodelujejo na dan miru, ki se priredi 11. novembra s tem programom:

1. Od 5. do 10. novembra je potrebno, da se v vseh razredih srednjih in strokovnih šol pišejo pismeni izdelki. Tema teh spisov naj bode za nižje razrede »V miru evete umetnost«, za višje razrede pa »V miru se razvija narodna kultura«.

2. V soboto, 10. novembra naj predavajo učitelji svojim učencem prvo uro o Ligi narodov, kot o čuvanju svetovnega miru.

Predavanje o Ligi narodov smo poslali l. 1928. na dan miru in se more to predavanje uporabiti.

3. Na dan 11. novembra ob 11. uri naj se posvetita dve minuti pobožnemu molčanju, da se s tem izkaže spoštovanje spomenu padlih žrtev v vojni. To molčanje se izvaja

Organizacija naše prosvete

Pod tem naslovom je bil priobčen v »Glasniku jugoslov. profsorskega društva« referat, ki ga je imel g. Nedeljko Divac, predsednik Jugoslovanskega profsorskega društva na profsorskem kongresu. Ta referat priobčimo v prevodu tudi v našem listu.

Moj namen je podati v tem referatu sedanje stanje naših prosvetnih ustanov v najožjem obsegu in s tem pokazati na stopnjo njihovega razvoja in na nedostatke v celoti in posameznostih, ki jih pri tej lahko opazimo, ker se mi dozdeva, da brez celotnega pregleda, pa čeprav bi bil izdelan v najožjem obsegu, se ne more ustvariti pravilna in zaradi tega niti koristna sodba o razvoju našega prosvetnega stanja. Brez takega pregleda se ne morejo izvesti niti pravilne reforme na polju našega prosvetnega življenja, o katerih potrebni se je pri nas že mnogo govorilo, ampak se dozdeva, da jim nikdo še ni pokazal pravega smisla.

Takoj lahko izjavim, da se ne moremo pritoževati, da se v naši javnosti ni dovolj pisalo in razpravljalo o prosvetnih vprašanjih, prosvetnih ustanovah in o ljudeh, ki so nositelji našega prosvetnega življenja. Ampak na žalost se pri tem gotovo nikoli ni držalo višjih in objektivnih meril, marveč se je sodelo o prosveti le v najožjem obsegu v zvezi s kakim dogodkom, ki je podrejenega značaja. V javnosti so prišlo do izraza posebno kritike dela srednješolskih profesorjev in mišljenja o tem, da smo prenasršeni z neke vrste šolami in da obstoja nevarnost po hiperprodukciji inteligence. Mnogi nepovoljni dopisi v časopisih o učitelstvu, so povzročili škodo šol in učitelstvu. Ravno tako neprestano ponavljanje, da imamo preveč šol, dasiravno le neke vrste, je dovelo do ukrepov, ki so povzročili težko škodo normalnemu razvoju našega prosvetnega življenja. Med te ukrepe spada tudi ukinitve številnih srednjih šol, ki je bila izvedena 1932. leta.

Ne mislim, da ni potrebno pisati o prosveti in prosvetnih ustanovah. Nasprotno, ker je to važna stran našega narodnega življenja in ker je od pravilnosti njene organizacije odvisno zelo mnogo in je od tega odvisen tudi uspešen in pravilen razvoj vsega našega narodnega in društvenega življenja, je potrebno pisati o njej čim več, ampak ne tako, da bi utegnilo dovesti do dvoma v vrednost prosvete in prosvetnih ustanov, marveč na način, ki bo pripomogel k njihovi

v vseh državah, zato naj tudi naši člani, kjerkoli se nahajajo, pobožno molče dve minuti.

4. Na dan 11. novembra ob 11. uri bo pozdravila jugoslovanska mladina z beograjske radio postaje po svojem članu mladino vsega sveta, potem pa se bo vršilo predavanje o miru.

5. Najbolje sestavljene naloge o miru in to po tri iz vsake šole. Naj pošlje uprava šole našemu Glavnemu odboru zaradi nagrade.

Nagrade so nastopne: I. nagrada za nižje razrede 200 Din; II. nagrada za nižje razrede 100 Din; III. nagrada za nižje razrede 50 Din. I. nagrada za višje razrede 300 Din; II. nagrada za višje razrede 200 Din; III. nagrada za višje razrede 150 Din; IV. nagrada za višje razrede 100 Din.

Izbrane naloge je treba poslati najdalje do konca novembra t. l.

6. V nedeljo 11. novembra naj se vrše v vseh cerkvah primerne pridige o značaju miru.

Upraviteljstva šol se naprošajo, da posvetijo dnevu miru svojo pažnjo, kakor je to naročilo ministrstvo prosvete z odlokom z dne 25. oktobra 1934., P. br. 36.299 in ministrstvo trgovine in industrije I. br. 34.797/N od 11. oktobra 1934.

Glavni odbor društva Rdečega križa, sekcija Podmladka.

izpopolnitvi. Napake in nedostatke ni treba zamolčati niti pri eni panogi našega društvenega in nacionalnega življenja, in zaradi tega tudi ne prosvetnega; nanje moramo pokazati le z namenom, da se vse to izboljša. V svojem referatu se hočem doslovno držati tega načela.

Da bi bilo mogoče ustrežati nalogi, ki sem si jo postavil v tem referatu, moram najprej razložiti, kaj razumem danes pod pojmom prosvete. To je toliko potrebnejše, ker obstojajo različna pojmovanja. Mnogi mislijo, ko se govori o prosveti, samo na delo, ki ga vrše osnovne, višje narodne, meščanske, srednje in srednje strokovne šole, univerze in druge visoke šole. Meni se dozdeva, da bi bil to preveč skrajšan pojem o prosveti. Temu se morajo dodati tudi vse strokovne šole, katerekoli vrste in vse druge šole ali ustanove, ki se organizirajo po gotovem načrtu, da bi se z njihovo pomočjo okrepila kulturna moč naroda, t. j. doseglo čim večje spopolnjevanje v načinu življenja in načinu pridobivanja materialnih in duhovnih sredstev življenja in vseh kulturnih dobrin. V nedavni preteklosti, približno 100 let nazaj in morda še kaj več, še ni bilo mnogo takih prosvetnih ustanov, ne samo med našim narodom, nego niti pri ostalih narodih Evrope. In kolikor jih je tudi bilo, se niso mogli z njimi okoriščati širši sloji naroda t. j. kmetje in delavci. Splošno je bila prosveta privilegij ekonomski in politično višjih in močnejših društvenih slojev. Na srečo se je to stanje do danes znatno spremenilo in se je prosveta zelo razširila na vse narodne sloje, dasi še ne v zadostni in enaki meri.

Prosveta se danes izvaja prvenstveno v šolah, potem šele v drugih ustanovah. Ona je postala pri vseh naprednih narodih zelo razširjena in kaže čim dalje večjo težnjo, da objame ves narod in vse panoge narodnega življenja in delavnosti. Prosveta se lahko razdeli na splošno narodno prosveto, na strokovno in praktično. Ona je postala tako raznovrstna, kakor je tudi samo življenje raznovrstno. Vsaka panoga življenja in dela zahteva danes spopolnjevanje v posebnih šolah in ustanovah. Vse to pa tvori prosvetno delo. Prosveta se razvija vspešno in v organski zvezi z napredkom znanstvenih odkritij. Vsako znanstveno odkritje, pa bodisi večje ali manjše, je okrepilo prosveto, ker je morala sprejeti znanstvena odkritja, da jih predela in širi ter omogoča njihovo uporabo v vsakdanjem življenju. Znanstvene

pridobitve so dobile svoj široki in pravi značaj šele tedaj, ko so postale splošna last naroda, t. j. ko je bilo omogočeno, da jih je narod sprejel in jih izkoristil v svojem vsakdanjem življenju. A to je mogla izvesti edino šola in tudi druge ustanove, ki služijo narodnemu izobraževanju. Kot je razvidno iz tega referata, kaže ta razvoj prosvetnih ustanov in stopnja kulturnega razvoja posameznih narodov proporcionalnost; narode z največjim številom splošnih in strokovnih šol in praktičnih prosvetnih ustanov prištevamo med najnaprednejše narode. In kar je važno, to velja v isti meri za velike in male narode. Narodi, med katerimi je najslabše razvit sistem prosvetnih ustanov, kažejo razne znake zaostalosti v vseh panogah svojega življenja. Vse to bo razvidno iz dokaza, ki ga bom tu iznesel.

Po teh uvodnih mislih prehajam na stanje naših prosvetnih ustanov in na njihovo organizacijo. Število teh ustanov v naši državi se je v povojnem času znatno pomnožilo. Med našimi prosvetnimi ustanovami so v početnem štadiju otroški vrtci, ki jih naša državna statistika izkazuje šele od l. 1925./26. Za tem prihajajo osnovne šole, višje narodne šole, meščanske šole, srednje in srednje strokovne šole, splošne obrtne, nižje kmetijske, šole za abnormalno dečo, strokovne in nazadnje univerze in druge visoke šole. Da bo mogoče opisati splošno napredovanje vseh teh šol v desetih letih našega življenja po svetovni vojni, naj navedem tri momente. Tako število vseh teh raznih šol je znašalo v letu 1919./20. t. j. v začetku našega uedinjenja 6525, l. 1925./26. 10.342, a l. 1930./31. 9638 šol. Iz tega se vidi, da se je v l. 1930./31. število šol zmanjšalo za 704 napram stanju v l. 1925./26. Pojasniti moram, da se to znižanje nanaša v glavnem na neko začasno vrsto prosvetnih ustanov, na nadaljevalne šole, katerih je izkazovala statistika v letu 1925./26. 1625, v letu 1930./31. niti ene. Znižanje se je sicer izvršilo tudi pri srednjih šolah od 191 (v letu 1925./26.) na 169 (v letu 1930./31.) in pri učiteljskih šolah od 47 (v letu 1925./26.) na 40 (v letu 1930./31.). Zato pa je znatno povečano število drugih šol, posebno splošnih obrtnih in obrtno-trgovskih in to od 376 (v letu 1925./26.) na 424 (v letu 1930./31.) in ženskih obrtnih šol od 186 (v letu 1925./26.) na 244 (v l. 1930./31.). Prav tako je zvišano število meščanskih šol. Iz tega številčnega pregleda se jasno vidi, da število naših prosvetnih ustanov stalno raste.

Da bi mogli pravilno oceniti razvoj našega prosvetnega dela je potrebno, da se zadržimo tudi na splošnem pregledu številčnega stanja obiskovalcev naših prosvetnih ustanov. Tako je bilo leta 1919./20. skupno 906.630 obiskovalcev, leta 1925./26. 913.731, a leta 1930./31. že 1.421.714 obiskovalcev. V tem zadnjem številu odpade na moške 844 tisoč 543, a na ženske 577.171. Ogromen del odpade na osnovne in višje narodne šole in to 1.184.505. Nato pridejo otroški vrtci, na katere odpade 32.035, na srednje šole 77.631, na meščanske šole 21.308, na splošne obrtne in obrtno-trgovske šole 54.067, na univerze in druge visoke šole 14.693, a na vse ostale šole 59.783.

Iz tega pregleda lahko povzamemo, da bi na vsakih 100 oseb našega naroda 10 oseb posećalo neko šolo. Na isti način računano v Italiji (1930. leta), na Pruskem (1931.) in na Madžarskem (1929./30.) je na 100 oseb obiskovalo 13 oseb kako šolo. To število bi se za Italijo in Prusijo povečalo, ako bi bile vračunane tudi neke šole, za katere ni bilo mogoče dobiti podatkov.

Bolgarija, naš sosed in bližnji sorodnik, v kateri niso splošne gospodarske in finančne razmere nič bolje, izkazuje na 100 oseb 13,44 oseb, ki posećajo šolo. Za Bolgarijo so vštete vse vrste prosvetnih ustanov kakor tudi pri nas. Iz tega sumaričnega računa, ki seveda ne more biti povsem popolnoma točen, a izkazuje vendar v relativnih odnošajih točnost, se jasno vidi, da zaostamo v številu oseb, ki obiskujejo šole, ne samo za Prusijo in Italijo, marveč tudi za Madžarsko

† Egidij Schiffrer

Ko smo živeli še vsi pod prvimi vtisi strašnega zločina in so naša srca krvavela zaradi izgube, ki je zadela našo domovino, nam je kruta usoda prilila nove grenkobe v naše duše: vzela nam je tovariša, predsednika srez. učiteljskega društva, nadzornika Egidija Schiffrerja.

V sredo, 24. okt. je bil lep solnčen dan; Karavanki in Julijske Alpe so žarele v zarji jesenskega solnca, nizki griči so se odevali v

poslednje jesenske barve, ki so jih božale rahle jutranje megle. Pred šolo na Breznici so se pa zgrinjale množice, vse v črnem, da spremijo na zadnji poti svojega učitelja, prijatelja in svetovaleca.

Vsa brezniciška fara je v globoki žalosti spremljala svojega učitelja na njegovo poslednje domovanje. Prišli so pa tudi pokojnikov tovariši, prijatelji in znanci iz Jesenice, Dovjega, Kranjske gore, Bohinja, Radovljice, Kranja, Skofje Loke — vsi žalostni in potrtni nad izgubo moža, ki je nad ¼ stoletja živel in delal v tem prelepem kotu naše domovine. Ob odprtem grobu so se poslavljali od pokojnika v žalnih govorih zastopniki Sokola, občine, — v imenu učitelstva pa tovariša Gradnik in Pibrovec.

Tovariš † Egidij Schiffrer je učiteljeval par let v št. Vidu in Mirni na Dolenjskem, 15 let na Jesenicah, 11 na Breznici. Tu je bil šolski upravitelj; zadnja leta ko je vršil službo sres. šol. referenta, je bilo poverjeno vodstvo šole njegovi soprogi, gospe Ani.

Pokojni je bil izborni učitelj, ki je z vztrajnim študijem pedagog. literature popolnjeval globoko znanje svoje stroke in bil kot sreski šol. nadzornik svojim podrejenim tovarišem izborni mentor na polju pouka in vzgoje. Kot uradni predstojnik je bil vzor objektivnosti, korektnosti in tovarištva. Učitelstvo radovljiškega sresa je imelo vanj popolno zaupanje, gojilo do njega tovariško spoštovanje, saj je bil dolgo vrsto let predsednik učit. društva.

Pokojni se je udeleževal tudi na izvenšolskem polju: ustanovil je na Breznici SKJ in bil do svoje bolezn, ki ga je napadla letos spomladi, njega starosta. Mnogo je delal kot tajnik »S. i V. d.« ter »Čebelarkega dru-

štva« na Breznici. »Hranilnica in posojilnica v Radovljici« ga je prištevila med najdelavnejše člane nadzornega odbora.

V dobi najagilnejšega udejstvovanja ga je napadla zavrtna bolezen in ga odtrgala od dela. Mnogo je trpel ranjki zadnje mesece svoje bolezn, ravno zaradi tega, ker je bil odrinjen od vrveža dela, snovanja in uspehov.

Bilo mu je 49 let in videl je pred seboj še življenje in se zavedal, da »ne samo, kar veleva mu stan, kar more, to mož je storiti dolžan«. Smrt je prekrizala vse njegove nade in sanje o udeleževanju na polju šolstva, organizacije in narodnega gospodarstva.

Za blagim pokojnikom žaluje vdova, tovarišica gospa Ana in trije sinovi, žaluje učitelstvo vsega radovljiškega sresa, vsa društva in organizacije, ki jim bo pokojni še dolgo vzgled, kako se živi in dela za narod.

Ime Egidij Schiffrer ne bo pozabljeno! Počivaj v miru. —elj.

Cilji in pota ljudske izobrazbe*

V Ljubljani se snuje »ljudska univerza«. Po svojem imenu bi to naj bila institucija, ki bi zanašala izobrazbo med širše, ljudske plasti. Toda kakšno izobrazbo? Ali tisto »osnovno« izobrazbo, ki je sleherniku potrebna za umevanje sodobnega kulturnega življenja in ki jo vsakemu normalnemu otroku dandanes v elementarni obliki daje »ljudska«, nekoliko bolj poglobljeno »meščanska« in v znanstvenem duhu »srednja« šola? Ali pa morda tisto »strokovno« izobrazbo, ki je sodobno potreb-

* Izvleček iz predavanja, ki ga je imel prof. Ozvald v »Ljubljanskem klubu« dne 30. oktobra.

na izpopolnitev tega, kar kmetijski fant dobi doma pri delu, obrtni vajenec v delavnici, uradniški pripravnik v pisarni... in ki jo nudijo poklicne, strokovne, nadaljevalne... šole? — No, ako bi ljudska univerza res šla opravljati teh poslov, tedaj bi to pač bilo povsem nepotrebno tratenje časa in energij, ker so za to vrsto izobraževanja, kakor vidimo, na razpolago druge obrazovalne institucije.

Je pa še tretja oblika izobrazbe, katere izrecno ne daje nobena šola. Izobražen v tem, tretjem pomenu besede namreč ni tisti, ki morda zna mnogo »povedati« o tem in onem ali ki zna svet in življenje s pomočjo dogmatičnih zakonov obvladovati. Prava izobrazba je namreč — kultura animi, neke vrste življenjski stil, ki si ga je kdo pridobil in po katerem se vrši vse njegovo mišljenje, ocenjevanje, hotenje in tudi njanje obnašanje. Izobraževati v tem, najglobljem smislu se torej ne pravi »veščati« koga za izvrševanje kakega posla, kajti izobrazba ni isto, kar strokovnjaštvo (Fachtüchtigkeit). Ampak izobrazba je sama na sebi nekaj dragocnega, brez vseh vnanjih »namenov«. Izpričevalo tvoje izobrazbe ni v tem, da si si nabral čim več porabljenega znanja, marveč v tem, da iz tvojega praktičnega dejstvovanja vselej in povsod govori duhovna rast, bogastvo in zrelost duha.

Edino ta oblika izobrazbe bi morala biti cilj ljudske univerze. Do otipljivosti prepričevalno to potrjuje pramati vseh dosedanjih ljudskoobrazovalnih teženj — »University Extension« na Angleškem. Pod to firmo so cambriska, oxfordska in londonska univerza okoli l. 1870. pričele izven svojega okoliša s predavanji za širše občinstvo. To so torej bile nekakšne podružnice, ki jih je ustano-